

A VEGYI KÉNYSZERÍTŐ ESZKÖZÖK FEJLESZTÉSE, ALKALMAZÁSUK, VALAMINT KOCKÁZATAIK

1. Bevezetés

Az 1993-ban létrehozott Vegyifegyver Tilalmi Egyezmény¹ azokat a lőszereket és eszközöket sorolja a vegyifegyver kategóriába, amelyeket kifejezetten halál vagy más ártalom okozására állítanak elő olyan vegyületek mérgező tulajdonságait kihasználva, amelyek az e célra előállított lőszer vagy eszköz alkalmazásának eredményeképpen szabadulnak fel.² Az Egyezmény a mérgező vegyületek közé sorol minden olyan anyagot, „amely az életfolyamatokra gyakorolt kémiai hatása útján embernél vagy állatnál képes halált, ideiglenes cselekvésképtelenséget vagy tartós ártalmat okozni”.³ A szöveget olvasva nem kerülheti el a figyelmünket az a tény, hogy a rendvédelemben használt vegyi eszközök tulajdonságai – a fentiek alapján – fedésbe hozhatók a vegyifegyvereknél megfogalmazott jellemzőkkel. A fogalomban megtaláljuk a cselekvésképtelenség kifejezést, melyet a jogszabályt fordító a *disabling physical effects* angol kifejezésből tett át magyarra. A *disable* szót véleményem szerint úgy kell értelmezni, mint a kémiai hatással érintett személyt részben vagy teljesen megfosztani cselekvőképességétől, gyakran fizikai képességeinek (látás, mozgáskoordináció, stb.) gyengülése, ideiglenes elvesztése révén.

Visszatérve az Egyezményben foglaltakra, felmerülhet a kérdés, miszerint a könnygázok alkalmazását tiltja-e az Egyezmény? Az I. cikk (5) bekezdése a részes államok részére a vegyi kényszerítő eszközök hadviselési módszerként való alkalmazását egyértelműen tiltja, ezzel ellentétben nem tekinti tiltott célnak „a jogérvényesítést, beleértve a hazai rendfenntartó célokat”.⁴ Ennek értelmében ellenséges katonák ellen nem, de saját polgáraival szemben, az e kategóriába tartozó vegyi eszközök bevetethetők.

A szaksargonban és a köznyelvben használt könnyfakasztó, vagy könnygázgránát, illetve könnygáz- vagy paprikaspray szófordulatokat hiába keresnénk a tömegkezelési feladatok végrehajtására kijelölt rendőrség ilyen irányú tevékenységét szabályozó normáiban. Ezek helyett vegyi eszköz és/vagy ingerlőgáz kifejezéssel jelölik a tárgyalt anyagokat, eszközöket. A rendőrség tevékenységét szabályzó normák hol vegyi eszközöket, hol ingerlőgázt említ, amiken a rendelkezésre álló kemikáliák közül elsősorban CS, OC, CN, CR⁵ vegyi anyagokat értjük a jelenlegi rendőrségi gyakorlat alapján.⁶

---

¹ A vegyifegyverek kifejlesztésének, gyártásának, felhalmozásának és használatának tilalmáról, valamint megsemmisítéséről szóló, Párizsban, 1993. január 13-án aláírt egyezmény kihirdetéséről szóló 1997. évi CIV. törvény II. cikk, 1. (b)

² Vásárhelyi Györgyi - Halász László, A vegyifegyver tilalmi egyezmény szerepe a vegyifegyver elterjedésének megakadályozásában. Hadmérnök 2007/1. 6. o.

³ 1997. évi CIV. törvény II. cikk, 1.

⁴ 1997. évi CIV. törvény II. cikk, 9. (d)

⁵ A betűkódok a vegyi eszközök hatóanyagának kémiai összetételére utalnak.

Az ingerlőgáz elnevezés azonban félrevezető, mivel ezek az anyagok nem gázok, hanem szilárd halmazállapotú vegyületek, melyeket általában gáz (sűrített levegő, aerosol) segítségével juttatnak ki a célterületre, illetve személyekre. A szóhasználat félrevezető jellege akkor jelentkezik igazán, ha a „könnygáz” vegyületek vízzel keverésének módszerét vesszük figyelembe, mivel ez esetben a keletkező vegyület egyetlen eleme sem gáznemű.

A könnyfakasztó vegyületek összefoglaló elnevezésére pontosabb kifejezést találunk, ha az Egyezmény szövegét vizsgáljuk, ahol az ún. vegyi kényszerítő eszközöket úgy definiálja mint azok a „bármely, listákban fel nem sorolt vegyületeket, amelyek gyorsan képesek embereknél érzékelési irritációt okozni, vagy fizikai magatehetetlenségi hatást kelteni, amelyek a behatás megszűnését követően rövid időn belül megszűnnek”.⁷

2. A vegyi kényszerítő eszközök kifejlesztésének rövid története

Az etil-brómacetát vegyület ember elleni – könnygázként történő – első bevetésére 1912-ben került sor a párizsi rendőrség által, majd 1914 augusztusában tűnt fel ismét, immár az első világhátság nyugati hadszínterén, ahol a francia hadsereg alkalmazta először a német katonák ellen. A könnygázt a frontvonal mindkét oldalán különböző fajtájú tüzérségi eszközökből kilőtt lövedékek vagy földbe rejtett tartályok segítségével terítették az ellenségre.⁸ Mivel az I. világháború alatt a gázmaszkok minősége nem biztosított teljes körű védelmet, és mivel a gázfelhők megjelenésekor a katonák nem tudták, hogy halálos vagy nem halálos vegyi anyagot alkalmaztak ellenük, a könnygáznak annak ellenére komoly elrettentő ereje volt, hogy alapvetően nem okozott halált.⁹

A vegyi anyagok harctéri felhasználása „sikerein” felbuzdulva, a háborút követően a könnygázt rendvédelmi célokra is alkalmazni kezdték mint a bűnözők, de még inkább mint a tömeg elleni fellépés hatékony eszközét – az éles lőszer humánus alternatívájaként ajánlva a rendfenntartásért felelősök számára.¹⁰ A vegyi kényszerítő eszközök kezdetben a munkástüntetések feloszlására szolgáltak, majd később – kisebb kiszereelésben – az általános járőrfelszerelés részévé váltak.¹¹

A politikai tüntetések, a sztrájkok elfojtása új eszközének bevezetését elsősorban a harci gázok fejlesztésében tapasztalatokat szerzett amerikai egyesült államokbeli katonák kezdték el szorgalmazni, nemegyszer részesedést szerezve a gyártó vagy a forgalmazó vállalkozásokban.¹² Így nem meglepő, hogy az USA-ban a CN vegyületből álló könnygázt már az 1920-as évek elején alkalmazni kezdték, főként a tömegkezelési műveletek során.¹³

Az amerikai egyesült államokbeli tapasztalatokat figyelembe véve, a szétesőben lévő brit birodalom gyarmati politikusai és rendőrei öt érveléssel igyekeztek meggyőzni az

⁶ A Rendőrségről szóló 1993. évi XXXIV. törvény, a 11/1998. (IV. 23.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrségének Csapatbiztonsági Szabályzata kiadásáról, valamint a 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról

⁷ 1997. évi CIV. törvény II. cikk, 7.

⁸ Jeanne M. Ditter – Charles S. Heal: Application and Use of Riot Control Agents=Riot Control Agents – Issues in Toxicology. Safety and Health. Eugene J. Olajos (ed). Woodhall Stopford, London, CRC Press, 2004, 17-18. o.

⁹ Uo. 20. o.

¹⁰ Anna Feigenbaum: Tear Gas – From the Battlefields of World War I to the Streets of Today, Verso, London, 2017. 23. o.

¹¹ Steve Ijames - Joshua Ederheimer: Less-Lethal Weaponry and Less-Lethal Force Decision-Making. Critical Issues in Policing Series: Strategies for Resolving Conflict and Minimizing Use of Force. Joshua Ederheimer (ed) Washington DC. Police Executive Research Forum. 2007. 72. o.

¹² Feigenbaum: i.m. 43. o.

¹³ Ványa László: A hadviselés különleges eszközei, a nem halálos fegyverek. Hadtudomány. 1998/2. 3. o.

anyaország döntéshozóit a harmincas években, hogy engedélyezzék a könnygáz alkalmazását a helyi népesség ellen. Érvelésük szerint a vegyi kényszerítő eszközök alkalmasak a halálos következmények elkerülésére, miáltal megelőzhető a mozgalmakat életető mártíromság. A könnygáz rendelkezésre állása csökkenti a katonai erők igénybevitelének valószínűségét, illetve a bevetni szükséges rendőri erő nagyságát. Hatása egy időben terjed ki a tömeg minden tagjára vagy nagyobb részére és lehetővé teszi a tömeg kellő időben történő feloszlását is.¹⁴

A hosszú évek lobbizása végül meghozta gyümölcsét, melynek következtében a rendfenntartó erőknek először 1933-ban, Palesztinában engedélyezték a könnygáz bevetését, de kizárólag arra az esetre, ha a tömeg agressziója vagy támadása miatt a lőfegyverek használata is jogszerű lett volna.¹⁵ A lőfegyver használat megelőzésére irányuló elv a gyakorlatban azonban nem érvényesült, mert a gyarmatokon szolgáló tisztek azt a tanácsot kapták a kiképzés során, hogy a könnygázt már az események kezdeti fázisában és nagy mennyiségben vessék be a tömeg hathatós távoltartására.¹⁶

A könnygáz rendvédelmi alkalmazása a harmincas években több európai országba, így Németországba, Ausztriába és Olaszországba is eljutott.¹⁷ Néhány évtizeddel később, a kémiai és biológiai fegyverek fejlesztésére 1958-ban létrehozott munkacsoport a korábbi vegyületekkel szemben – (így a CN-nel szemben is) – már a CS, valamint a DM (hánytató hatású) vegyületeket ajánlotta tömegkezelési célokra.¹⁸

A vegyi kényszerítő eszközök kezdeti sikerein felbuzdulva a brit War Office 1956-ban további olyan vegyi anyagok rendszeresítésére támasztott igényt, amelyek bevetésével megfékezhetők „a fanatikus lázongók”¹⁹. Ez az igény vezetett a CS gáz 1958-as brit bevezetéséhez, majd a Cipruson és Brit-Guyanán történő bevetéséhez.

Az említett ajánlás eredményeképpen az Egyesült Államokban a CN szerepét a 60-as évekbeli vietnámi háború elleni tiltakozások elnyomásában a CS vette át, miközben a CN-t és a CS-t egyaránt használták hadszíntéren a Vietkong katonái ellen, elárasztva a rejtőzködésükre szolgáló alagutakat.²⁰ A pirotechnikával előidézett szublimációs hatásmechanizmussal kijuttatott vegyületek a zárt földalatti járatokban jelentős számú ellenséget fojtottak meg, míg a hazai utcákon és tereken nem követelt áldozatokat.²¹

A XX. század közepén az USA-ban nemcsak a rendvédelmi vagy katonai szervezetek számára fejlesztettek vegyi kényszerítő eszközöket, de polgári önvédelmi célokra is jelentek meg gázpisztolyok, valamint kisméretű könnygázsóró palackok.²² Az 1990-es évekre a paintballszerű²³, ingerlőgáz anyagokat kijuttató alacsony energiájú

¹⁴ Feigenbaum: i.m. 59. o.

¹⁵ Uo. 60. o.

¹⁶ Uo. 61. o.

¹⁷ Feigenbaum: i.m. 60. o.

¹⁸ The Omega Foundation, Crowd Control Technologies: An Assessment of Crowd Control Technology Options for European Union, Luxemburg, European Union Directorate General for Research, 2000. 22. o.

¹⁹ Fanatic rioters

²⁰ Ványa: i.m. 3. o.

²¹ Steve Wright: An Appraisal of Technologies of Political Control. Luxemburg. European Parliament 1998. 33. o.

²² Bryan Ballantyne – Harry Salem: Forensic Aspects of Riot Control Agents. Riot Control Agents. Issues in Toxicology, Safety, and Health. Eugene J. Olajos (ed.) Woodhall Stopford. London, CRC Press, 2004. 232. o.

²³ A paintball egy olyan játék, amely során sűrített levegő által kilőtt festékgolyókkal igyekeznek a játékosok az ellenség csapatának tagjait eltalálni. A rendvédelmi alkalmazásra a festék helyett vegyi anyagot töltenek a golyókba.

lövédékek kifejlesztése is megtörtént, amit az USA rendvédelmi erői a mai napig is gyakran alkalmaznak a tömeggel szembeni fellépéseik során.²⁴

3. A vegyi kényszerítő eszközök vegyületei, megjelenési formáik

A vegyi kényszerítő eszközök közé az alábbi hatásokat kiváltó vegyi anyagokat soroljuk:

- külső érzékszerveket irritáló (könnygáz),
- személyek megjelölésére szolgáló, esetenként csak bizonyos hullámhosszú fényben látható,
- hosszan fennmaradó kellemetlen szagot árasztó, bűzös, illetőleg
- irritációt nem okozó, rejtésre, álcázásra szolgáló füstöt kibocsátó vegyületek.²⁵

A könnygázt a látás és a szaglás érzékszerveinek párhuzamosan történő ingerlésére hozták létre abból a célból, hogy párhuzamosan okozzon fizikai és lelki traumát az érintett személynek. Az irritáció elsősorban a nyálkahártyát és a légzőszerveket érinti, intenzív könnyezést, a látás elhomályosulását, a vegyszerrel érintett testrészeken égő érzést, kivörösödést, orrfolyást, nyelési és légzési nehézséget, nyáladzást, fulladási érzetet, zihálást, bőrküütést, hányingert, esetleg hányást okozva.²⁶ A könnygázt az teszi sikeres tömegoszlató eszközzé, hogy az emberek többsége nem képes tolerálni a rendszerint néhány perc alatt elmúló hatását,²⁷ mivel a fiziológiás tünetek mozgáskoordinációs zavart, gyengeséget és pánikot válthatnak ki, ezáltal téve lehetővé a rendvédelmi beavatkozóknak, hogy a tömeg „lelkének” megtörésével²⁸ irányítás alatt tarthassák az eseményeket.²⁹

A tömegkezelési szakértők szerint a vízágyú mellett a könnygáz a tömeg és a rendőrök közötti távolság fenntartása leghatékonyabb eszköze.³⁰ Taktikai alkalmazásának jelentősége abban áll, hogy fellazítja a tömeget, leválasztja annak „kemény magját” a kevésbé agresszív vagy békés csoportoktól, illetve a nézelődőktől. Megállapítják azt is, hogy a vegyi kényszerítő eszközök önálló bevetése önmagában nem elegendő a célok elérésére, ezért azt további intézkedésekkel kell kiegészíteni, mivel nem elég pusztán tartani a „vonalakat”.³¹

Annak ellenére, hogy az 1970-es években még 15 különböző, tömegkezelésre szánt vegyi anyagot tartottak nyilván, napjainkra az alkalmazott vegyületek száma mindössze négyre csökkent. A jelenleg használt vegyi kényszerítő eszközök a klóracetofenon (CN), az orto-klór-benzilidén-malonsav-dinitril (CS), a dibenzo-xazepinaz (CR), valamint a kapszaicin (OC) anyagok tüdőt, szemeket és bőrt irritáló hatását használják fel. Bár, a szem

²⁴ Edward L. Hughes – Robert A. Osborne: Guidebook for Less-Lethal Devices – Planning for, Selecting and Implementing Technology Solutions. Pennsylvania. The Pennsylvania State University, 2013. 1-3. o.

²⁵ Eugene J. Olajos – Woodhall Stopford: Introduction and Historical Perspectives. Riot Control Agents–Issues in Toxicology. Safety and Health. Eugene J. Olajos (ed) Woodhall Stopford. London, CRC Press, 2004. 1. o.

²⁶ Feigenbaum: i.m. 5. o.

²⁷ Sarit Michaeli: Crowd Control – Izrael’s Use of Crowd Control Weapons in the West Bank. B’tselem. 2013. 7.o.

²⁸ Feigenbaum: i.m. 172. o.

²⁹ Uo. 70. o.

³⁰ Dominique Wisler – Hanspeter Kriesi: Public Order, Protest Cycles, and Political Process: Two Swiss Cities Compared. Policing Protest – The Control of Mass Demonstrations in Western Democracies. Donatella Della Porta – Herbert Reiter (eds.) Minneapolis. University of Minnesota Press, 1998. 95. o.

³¹ Report on the Sixth International Law Enforcement Forum: Minimum Force Options and Less-Lethal Technologies, Pennsylvania, Institute for Non-Lethal Defense Technologies Applied Research Laboratory. The Pennsylvania State University 2008. 79.

rendelkezik olyan védőmechanizmussal (könnyezés, pislogás), amely különböző hatásoktól, illetve idegen anyagoktól védi, azonban a megfelelő potenciállal rendelkező könnyfakasztó anyagok áttörik ezt a védelmet, és hatásuk révén képesek arra, hogy az egyén akaratát befolyásolják-megtörjék.³²

A felsorolt vegyületek közös tulajdonsága a hatás gyors bekövetkezése, az expozíció utáni viszonylag rövid időtartam, illetőleg a széles biztonsági határsáv az irritáló és a visszafordíthatatlan károsodással, esetleg halállal járó dózisok között.³³ A könnyfakasztó gázokkal szembeni alapvető követelmények: az egyszerű kijuttatás és semlegesítés, az alacsony ár, a hosszú tárolási idő, valamint hogy ne okozzanak jelentős egészségkárosító hatást a népesség különböző csoportjaiban (egészen fiatal vagy idős, gyenge egészségi állapotú stb.).³⁴

A tömegkezelési rendvédelmi tevékenység elősegítésére kifejlesztett vegyi eszközök az egész világon elterjedtek. Az Egyezmény éppen a veszélyességük folytán kötelezi a részes államokat arra, hogy nyilatkozatot tegyenek a rendfenntartási célból tartott vegyületeik kémiai megnevezéséről, szerkezeti képletéről és a Chemical Abstracts Service nyilvántartása szerinti számáról (amennyiben rendelkezik ilyennel). A változásokról az államoknak 30 napon belül nyilatkozniuk kell.³⁵ Ennek a nyilvántartásnak köszönhetően tudjuk, hogy az Egyezményhez csatlakozott 190 állam közül 111 rendelkezik CS, 67 CN, 25 OC, 11 CR, 15 pedig más, nem definiált kémiai anyagot tartalmazó vegyi kényszerítő eszközzel.³⁶ Az egyezményhez nem csatlakozott országok (pl. Egyiptom, Izrael, Koreai Népi Demokratikus Köztársaság stb.) esetében viszont egyértelmű bizonyítékok mutatják, hogy a vegyi kényszerítő eszközök arsenáljukban megtalálhatók.³⁷

A kézzel dobható vagy gránátkilövőből indítható gránátokat két alcsoportba sorolhatjuk. Az első csoportba tartozó gránát működése során a gyutacs meggyújtja a töltetet, minek égése során keletkező nyomás nyitja meg a kiáramló nyílásokat, melyeken keresztül pirotechnikai CS vagy CN keverék távozik. Ennek a megoldásnak hátránya, hogy tűzveszélyt jelent a környezete számára. A detonáción alapuló gránátokat több méterrel a célpont fölé dobják vagy lövik, majd a detonátor a gránáttestet szétrobbantva nyitja meg az utat a lehulló hatóanyag számára.

4. A vegyi kényszerítő eszközök alkalmazásának kockázatai

A vegyi kényszerítő eszközökben levő kémiai vegyületeket mind a szakirodalom, mind a köztudat könnygáz elnevezéssel tartja számon. Az elnevezés azt sugallja, hogy a könnyfakasztó anyagok mindössze heves könnyezést okoznak, de jelentősebb káros hatást nem képesek kiváltani az embernél. Ezáltal még bevetésükért felelős rendvédelmi szakemberek is veszélytelennek értékelik, de a közvélekedés sem lát bennük jelentős kockázatot.³⁸ Ezzel szemben az ártalmas vagy hosszan tartó, esetleg halált okozó hatás

³² Eugene J. Olajos – Woodhall Stopford: Riot Control Agents and Acute Sensory Irritation. Riot Control Agents – Issues in Toxicology. Safety and Health. Eugene J. Olajos – Woodhall Stopford (eds.) London CRC Press. 2004. 68. o.

³³ Olajos, Stopford: Introduction... i.m. 2. o.

³⁴ Ballantyne, Salem: i.m. 231. o.

³⁵ 1997. évi CIV. törvény, III. cikk (e)

³⁶ Geneva Academy's, Weapons Law Encyclopedia honlap, 2014.

³⁷ Uo.

³⁸ Weaponizing Tear Gas: Bahrain's Unprecedented Use of Toxic Chemical Agents Against Civilians, Washington, Physicians for Human Rights, 2012, 9. o.

kockázata a behatást kiváltó anyag mennyiségével, illetőleg az expozíció időtartamával növekszik.³⁹

A könnygáz alkalmazása a káros egészségügyi következményeken túl más kockázattal is járhat, mint például, hogy a vegyi anyagtól megriadt emberek eltaposhatják egymást. Ilyen eset történt például Kairóban, ahol egy labdarúgó stadion környezetében alkalmazott könnygáz elöl menekülő tömeg 22 szurkolót taposott halálra.⁴⁰

A kockázatok ellenére a könnygázt számos országban a tömegoszlatás legfőbb eszközeként és nagy mennyiségben vetik be. A Bahrain Watch jogvédő szervezet megállapítása szerint Bahreinben, a 2011-2014 közötti zavargások elfojtására mintegy kétmillió könnygázlövédéket lőttek ki, legalább 39 tüntető halálát okozva általuk.⁴¹

A jogvédők szerint az ingerlőgázok differenciálatlan, illetőleg nagy területet befedő alkalmazását kerülni kell. Szakmailag és emberileg is elfogadható az általuk hangoztatott alapelv, miszerint kényszerítő eszközt csak olyan személlyel szemben lehet alkalmazni, akivel szemben az alkalmazás feltételei fennállnak. És természetesen törekedni kell arra, hogy a vegyi kényszerítő eszköz hatása olyan személyeket ne érintsen, akikkel szemben főszabályként nem lehetne kényszerítő eszközt alkalmazni. Alkalmazását ki kell zárni az idős, a gyermekkorú, vagy egyéb oknál fogva mozgásában korlátozott személyekkel szemben.⁴² Tiltani kell a könnygáz kijuttatására szolgáló lövedék közvetlen emberre történő kilövését, illetőleg kerülni kell a nagy koncentrációjú gáz kialakulásának lehetőségét, különösen a zárt vagy rosszul szellőző helyeken.⁴³ Ügyelni kell arra is, hogy ne szennyezzen be ivóvizet vagy ételt.

A kockázatok miatt számos rendvédelmi szerv kerüli a vegyi kényszerítő eszközök alkalmazását vagy magas pozícióba sorolja a kényszerítő eszközök hierarchiájában. Ennek oka – a korábbiakon túl – éppen az, hogy nem felelnek meg a differenciálás követelményének, illetve másodlagos károkat is okozhatnak (pl. a környezet, tárgyak, berendezések, lakóépületek szennyezése).⁴⁴ A mértéktartó szemlélettel szöges ellentétben áll az olyan gyakorlat, mint amit például az USA társult állami státusát élvező Puerto Rico-ban, 2010-ben folytattak a rend helyreállítására kirendelt erők, amikor is helikopterről szórták a könnygázt a lent tartózkodó emberek tömegére.⁴⁵

A magyar szabályozás nem veszi figyelembe a kockázatokat és nem szabályozza a könnygáz zárt térben történő alkalmazását. A Szolgálati Szabályzat csak annyiról rendelkezik, hogy vegyi kényszerítő eszközök „zárt térben kialakult ellenállási góc felszámolására” is alkalmazhatók.⁴⁶ Nem létezik részletes szabályozás a használat más aspektusára sem, így például nincs meghatározva a minimális alkalmazási távolság, mint

³⁹ Eugene J. Olajos – Joan M. Lakoski: Pharmacology/Toxicology of CS, CR, CN, Formulations, Degradation Products, Carriers/Solvents, and Propellants. Riot Control Agents – Issues in Toxicology. Safety and Health. Eugene J. Olajos – Woodhall Stopford (eds.) London, CRC Press, 2004. 79. o.

⁴⁰ Ahmed Maher – Mahmoud Mourad: Twenty-two people killed outside Cairo soccer stadium. Reuters. 2015.

⁴¹ Ahmed Ali: US and German Tear Gas Continue To Be Used to Crackdown on Protesters on Uprising Anniversary. Bahrain Watch, 2014.

⁴² Trigger Happy. Izrael's Use of Excessive Force in The West Bank, London. Amnesty International. Peter Benenson House. 2014. 71. o.

⁴³ Uo.

⁴⁴ Report on the Sixth... i.m. 79. o.

⁴⁵ Jennifer Turner: Egyesült Államok „Visszafoglalni az utcát!” – A tiltakozások elnyomása és kriminalizációja a világban. Nyílt Társadalom Alapítvány. Ford Alapítvány. 2013. 6. o.

⁴⁶ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról, 42. § (8)

például az Egyesült Királyságban (1 méter),⁴⁷ vagy a járművet vezető személy elleni alkalmazás engedélyezése vagy kizárása.

Nincs iránymutatás arra vonatkozóan sem, hogy mit kell tenni a könnygázzal érintett személyek segítése érdekében. A szakszerű és biztonságos alkalmazás, az indokolatlan sérülések elkerülése érdekében a kockázatokra és a következmények enyhítésének módszereire fel kell hívni a rendőrök figyelmét, ki kell képezni őket, illetve részletes szabályozást kell kialakítani az alkalmazásra vonatkozóan. Ezek a tényezők egyelőre hiányoznak a magyar gyakorlatból, így időszerű lenne a képzés és a normatív szabályozás hiányosságait pótolni.

---

⁴⁷Guidance on the Use of Incapacitant Spray, Association of Chief Police Officers of England, Wales and Northern-Ireland, London, 2009. 8. o.